

2024-12-19

Till
samhallsbyggnadsnamnden@soderkoping.se

Samrådsyttrande över förslag till detaljplan för Söderköping Aspöja 1:18 (Bergön)

SBF 2023-962

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen i Norrköping motsätter sig en turistetablering på Bergön eftersom ön ingår i Riksintresse för friluftsliv, kustområden och skärgården enligt Miljöbalken. Området ingår också i ett värdeområde för havsplaneringen, och inom Helsingforskonventionen ingår Bergön i Sankt Anna-Missjö Marine Protected Area för att värna den biologiska mångfalden. Vi anser att projektets påverkan på ön och omgivningarna blir för stora. Miljökonsekvenserna är inte tillräckligt utredda och vi tillstyrker inte skälen till strandskyddsdispens.

Bakgrund

Bergön ligger ca 5 km sydost om Arkö och ingår i Aspöja norra skärgårdsområde.

Östergötlands skärgård, upp till Arkösund, är utpekad som riksintresseområde för friluftsliv enligt 3 kapitel 6 §. Kusten och skärgården upp till Arkösund är också utpekad som riksintresse för sina natur- och kulturvärden enligt 4 kapitlet 2 och §§.

Bergön ingår i Sankt Anna-Missjö Marine Protected Areas (MPA) enligt Helsingforskonventionen. Området anses som särskilt skyddsvärt för att skydda och bevara den biologiska mångfalden. Bergön ingår också i ett maritimt värdeområde som länsstyrelsen har pekat ut för havsplaneringen.

Mellan Arkösund och Bergön ligger Kopparholmarnas naturreservat, som tillhör Norrköpings kommun. Kopparholmarna är ett besöksmål där folk upplever skärgårdsnaturen med fria utblickar mot havshorisonten.

3

Strax sydost om Bergön finns ett Natura 2000-område; ett fågelskyddsområde med tillträdesförbud från våren och fram till 15 augusti. I de lugna och grunda vattenområdena söder om Bergön har ejder varit talrik, innan arten allmänt har minskat i Östersjön.

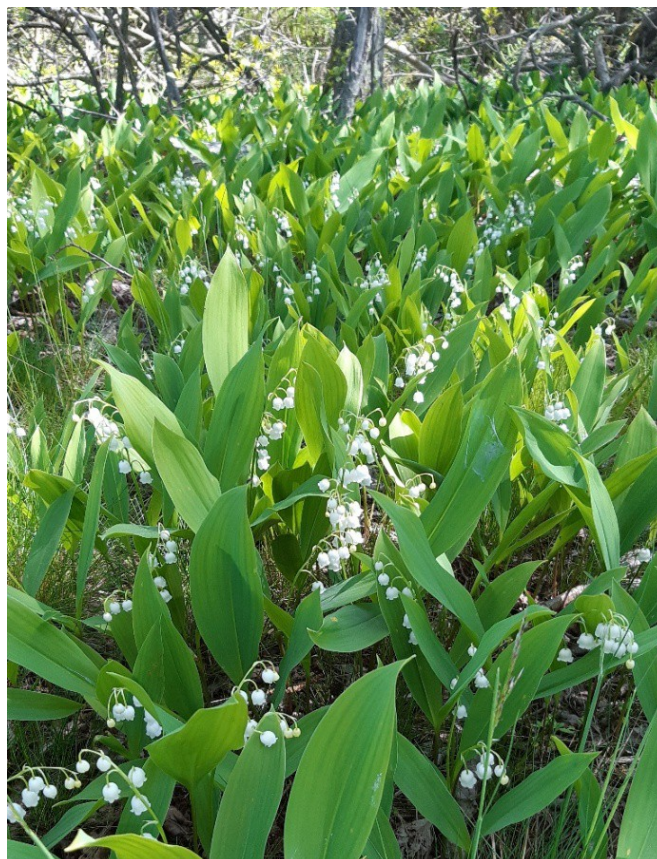
Bergön domineras av branta berghällar med gammal tallskog. Den är registrerad hos Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering som Högt naturvärde. Även Söderköpings kommun har i sitt naturvårdsprogram angivit att södra delen av ön har ett högt naturvärde. Rödlistade arter som noterats är bland annat ladlav, tallticka och entita. En del lövskog och våta sänkor finns.

Nordost om Bergön finns bottnar med ålgräs.

Bergön är ca 800 m lång och ca 200 m bred där den är som bredast. Sammanlagd yta är 14 ha. Hela ön är strandskyddad.

I Aspöja ögrupp finns 80 – 90 bostadshus. Ett drygt 20-tal personer är bofasta. De flesta av husen används till deltids- och fritidsboende. Den privata båttrafiken till Aspöja går från Arkösund och genom Kopparholmarnas naturreservat. Regionens Skärgårdstrafik anlöper bebodda öar, mot avrop. Allmänheten kan åka med skärgårdstrafiken också.

Bergön har ett utsatt läge nära öppna havet mot öster. Väster om ön ligger Aspöjafjärdens öppna vatten. Ön är utsatt för vågor och vindar. Den används inte av fritidsbåtlivet i så stor omfattning eftersom det inte finns bra tilläggningsplatser eller tältplatser på ön. Däremot är Lindskärs-öarna väst och sydväst om Bergön flitigt använda av fritidsbåtlivet och paddlare. Bergön skyddar mot vågor och vind från öster för de som vistas på Lindskärs-öarna. Aspöjas norra skärgård ligger på relativt kort avstånd från Arkösund. Kring Arkösund är det intensiv

båttrafik. I Aspöjas norra skärgård, på och kring Bergön, kan man finna lugn och ro med tystnad och avsaknad av ljus, vilket utnyttjas av det rörliga fritidslivet både från när och fjärran. På Lindskärs-öarna och Länjö, ner mot Marö Kupa, ligger ofta båtar för natten, och paddlare tältar på de hävdade öarna.

På 1960-talet förvärvade Försvaret Bergön och byggde försvarsanläggningar nedsprängda i berget. Kanontornen är knappt synliga från vattnen kring Bergön. Ön ser ut som övriga öar i trakten.

Försvaret avvecklade försvarsanläggningen på 1990-talet och vid sekelskiftet upphävdes tillträdesförbudet. Försvaret lämnade två små bostadsbaracker, en transformatorstation och en kaj på västsidan efter sig. Kajen är byggd för lite större båtar, som transporterade manskap och utrustning till försvarsanläggningen. Naturen har tagit över mycket av ytorna som är belagda med sprängsten och vägar.

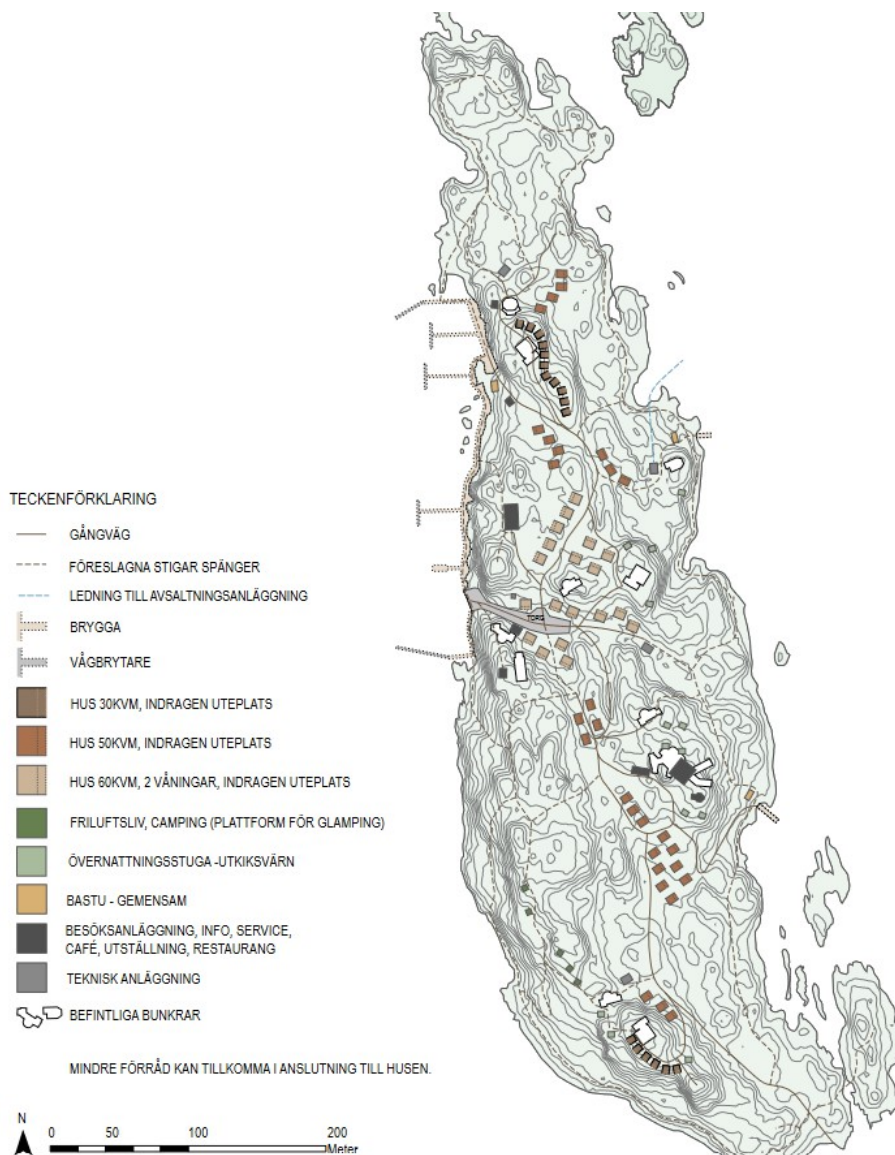
Nuvarande ägare av Bergön förvärvade ön från staten på 2010-talet. En del av köpet utgjordes av utbyte mot Tyxholmarna, som ligger inom fågelskyddsområdet sydost om Bergön. Fiskerätten runt Bergön ingår i två fastigheter på Aspöja, som inte tillhör fastighetsägaren på Bergön. Diverse hus och anordningar har uppförts utan

bygglov och strandskyddsdispens. De kan därför inte räknas som "redan ianspråkstagen mark". En flytbrygga lades ut norr om kajen ca år 2018 utan strandskyddsdispens och tillstånd. Fiskerättshavaren av vattnet vid bryggan var inte tillfrågad heller. En rättslig tvist uppstod med fiskerättshavaren innan dom följde som gav tillstånd till bryggan.

Planer på att bygga upp en turistnod utvecklades av fastighetsägaren under senare delen av 2010-talet. Boende, näringsidkare och fastighetsägarna på Aspöja var inte inblandade i planerna. En begäran om planeringsbesked lämnades in till Länsstyrelsen år 2020. Länsstyrelsen lämnade ett nekande besked eftersom den planerade bostadsbebyggelsen var för omfattande. Planerna har på senare år omarbetats och ett avgränsningssamråd för miljökonsekvensbeskrivningen hölls med länsstyrelsen i juni 2024. I och med att bland annat bostadsbebyggelse för permanent boende har minskat har länsstyrelsen signalerat att planerna kan godtas.

Detaljplan

En förslag på detaljplan för Bergön är ute på samråd mellan 22 nov – 20 dec 2024. Sammanlagt är ett 90-tal hus inritade. Dessutom ett antal byggnader för teknik. 56 av husen är ämnade för "tillfällig vistelse". Dessutom är 5 glampingplattformar inritade. Planen tillåter 17 hus för permanentboende. 12 byggnader med sammanlagd byggyta på ca 1000 kvm ska användas till restaurang, besökscentrum, konferenslokaler och service av olika slag. Utanför de 73 husen för boende och övernattnings tillåts uteplatser på 10 kvm per hus. Det ger en sammanlagd yta för uteplatser på 730 kvm. Två bastubyggnader med bryggor planeras på östsidan

av Bergön. På ön för övrigt tillåts att plattformar för tältning för allmänheten byggs upp. Omfattningen av plattformarna är inte specificerade i samrådshandlingarna.

På västsidan planeras en 250 meter lång brygganläggning för tilläggning för skärgårdstrafiken, nersänkta avfallsbehållare i vattnet och bryggplatser för 40 – 50 båtar. Förutom privata båtplatser för de som ska vistas på ön ska gästplatser ordnas för mer tillfälliga besökare. I norr och söder är längre vågbrytare inritade på illustrationsplanen. Sammanlagt är drygt 500 meter bryggor inritade. Om vi antar att bryggorna är 2,4 m breda (lågt räknat eftersom bryggorna mot land troligtvis blir bredare) upptar de en yta på ca 1 300 kvm.

Skälen till strandskyddsdispens enligt Miljöbalken 7 kap 18 c §, som anförs, är

Punkt 1. Ianspråkstagna områden.

Punkt 3. Anläggningar som för sin funktion måste ligga vid vattnet.

Punkt 5. Angeläget allmänt intresse.

Naturskyddsföreningens synpunkter

Vi avråder från exploatering av Bergön eftersom:

1. Bergön ligger i de orörda områden i Sankt Annas skärgård som behöver värnas så att de förblir orörda, till gagn för naturen och människor som vistas där. Vi anser att riksintressena för friluftsliv, kustområden och skärgården enligt Miljöbalken har stor tyngd för detta område. Länsstyrelsen har pekat ut området som ett värdeområde för havsplaneringen och inom Helsingforskonventionen ingår Bergön i Sankt Anna-Missjö Marine Protected Area för att värna den biologiska mångfalden. Östgötaskärgårdarna har dragningskraft för besöksnäringen eftersom den är relativt orörd. Exploatering kommer att påverka de värden som gör skärgården attraktiv. Öarna väster och söder om Bergön, som används flitigt av friluftslivet från både när och fjärran, kommer att påverkas.
2. Risk finns att fågelskyddsområdet sydost om Bergön kommer att påverkas av den ökade närvaron av besökare.

3. Etablering av bostäder och besöksnäring på Bergön innebär att båttrafiken till ön ökar. Konsekvenserna av det är inte beskrivna i miljökonsekvensbeskrivningen. Redan idag är småbåtstrafiken påtaglig mellan Arkösund och de ca 90 husen på Aspöja-öarna. Trafiken passerar Kopparholmarnas naturreservat bland annat. Ytterligare 40-50 båtplatser på Bergön kommer att påverka miljön vid Kopparholmarna och Aspöjas norra skärgård påtagligt. Dessutom behöver ett stort antal båtplatser på fastlandet också. Idag är exploateringen av grundområden utefter kusten och motorbåtsåkande över grunda vatten ett hot mot livet i Östersjön. Viktiga lek och uppväxtområden för rovfisk förstörs bland annat, vilket förvärrar effekterna av övergödningen.
4. Vattenskoteråkning i området kommer att öka eftersom en besöksnod kommer att dra till sig vattenskotrar. Det påstås i handlingarna att framfart av vattenskoter kring Bergön är förbjuden enligt lagstiftning. Det stämmer att en vattenskoterförordning finns, men på Naturvårdsverkets hemsida anges "Genom en dom från EU-domstolen har den svenska vattenskoterförordningens giltighet ifrågasatts. Resultatet av detta är att det i dagsläget inte bedrivs någon tillsyn utifrån reglerna i vattenskoterförordningen." Det vet alla som vistas på sjön att vattenskoteråkande sker så gott som överallt, speciellt där det finns gästhamnar och liknande. Därför kan vi anta att vattenskoteråkandet kommer att öka i vattnen kring Bergön om den kommer att exploateras enligt planerna. Det är anmärkningsvärt att planbeskrivningen innehåller felaktig uppgift om vattenskoteråkande. Läsarna av planbeskrivningen vilseleds.
5. Besöksnäringen i Östgötaskärgårdarna har utgångspunkter från Arkösund, Tyrislöt och Gryt. Att bygga upp en ny storslagen turistnod med boende på Bergön, som hör till ytterskärgården, är orealistiskt. Promenaderna och löprundorna på ön blir inte långa. Ytor för spel och lek är inte inplanerade.
6. Hamnanläggningen som är inritad på illustrationskartan är troligtvis inte tillräckligt skyddande för de tuffa vindar och vågor som uppträder på platsen. Vågor och vindar från Aspöjafjärden besvärar Bergöns västsida. Vågorna studsar mot bergssidorna på Bergön. En vågbrytarkonstruktion som mer omsluter båtplatserna behöver troligtvis byggas. Jämför med till exempel med den utbyggda hamnen i Fyrudden. En fullgod hamn kommer att fördyra projektet och innebära miljökonsekvenser som inte är beskrivna i planhandlingarna.
7. Om denna plan skulle vinna laga kraft kan vi anta att endast de attraktiva delarna realiserar, det vill säga bostadsbebyggelsen. Ny bostadsbebyggelse på den helt strandskyddade ön strider mot översiktsplanens skrivning om att obebyggda öar i skärgården inte ska bebyggas. Bergö-planen betyder att skärgården privatiseras ytterligare.
8. Efterlevnaden av bestämmelsen O (tillfällig vistelse) är svår att kontrollera. I praktiken kan antas att husen som är markerade med O blir permanent bosatta, vilket innebär att husen privatiseras mer än vad som är tänkt enligt planen.
9. Ön blir privatiserad. Enligt detaljplaneförslaget ska marken runt husen lämnas som naturmark. Staket får endast byggas runt maximalt 10 kvm stora uteplatser vid husen. Planförfattarna menar att detta innebär att allmänheten kan röra sig nära husen. Men påståendet stämmer inte med allemansrätten, som säger att man inte får störa boende. I öppen mark ska man inte gå närmare än 50 – 100 meter till bostadshus. Därför brukar tomtplatsavgränsningar göras när nya hus planeras och bestämmelser läggs in om att staket ska byggas, så att allmänheten kan gå fram till staket. Dessutom kan det ifrågasättas om husägarna nöjer sig med naturmark runt husen. Man kan anta att de vill anlägga gräsmatta, planteringar och odlingar. Förrådsbyggnader behövs också. De är inte illustrerade i handlingarna. Genomförandetiden för detaljplanen föreslås bli 5 år. Därefter kan ny detaljplan läggas, som tillåter större privata ytor utanför husen.

10. Miljökonsekvenser av vatten- och avloppsanläggningar är inte beskrivna i handlingarna. Hur mycket energi och resurser kommer att förbrukas för att tillverka renvatten? Hur mycket reningskemikalier och slam kommer att transporteras från och till ön för avloppsreningen? Hur mycket utsläpp av näringsämnen kommer att ske från avloppsanläggningarna?
11. Hela projektet har tagits fram från idéer som inte är förankrade i verkligheten. Förutsättningarna för projektet är inte utredda innan projektet har arbetats fram.
12. Konsekvenser för fisket kring Bergön är inte behandlad. Fiskerättshavarna har inte kontaktats.
13. Belysningens påverkan på djurlivet och friluftslivet på grannöarna kommer att påverkas.
14. Restaurangen på Bergöns västsida kan ge ljudstörningar över en stor yta. Restaurangen vetter mot Aspöjafjärden och ljud transporteras lätt över vatten.
15. Att starta en ny turistnod på Bergön innebär att transportererna på vägen till Arkösund ökar. Parkeringsbehovet i Arkösund ökar också.
16. Vi anser att alla anförda skäl till strandskyddsdispens inte gäller. Endast de två bostadsbarackerna kan ge skäl till "redan ianspråktaget". Övriga befintliga hus och anordningar har uppförts utan lov och strandskyddsdispens. Försvarets anläggningsarbeten och vägar kan inte anses vara "redan ianspråktaget" eftersom de är gömda i naturen och växtlighet med mera etablerar sig på ytorna. Vi anser att dispensskälet "Angeläget allmänt intresse" inte kan tillämpas för en omfattande turistsatsning på ön. Riksintressen och andra skyddsskäl överväger. Ökat tillgänglighet till Östgötaskärgården för allmänheten kan lösas på andra sätt än att exploatera Bergön.
17. Vi noterar dessutom följande brister i handlingarna:
 - Uteplatser utanför restaurang och besökscentrum är inte reglerade.
 - Bryggornas totala yta är inte reglerade.
 - Glampingplattformarna och tälten på dem är inte yt- och höjdregerade.
 - Övernattningsstugornas yta är inte reglerade på plankartan.
 - Maximal yta för vissa av husen för centrumverksamhet är inte reglerade på plankartan.
 - Total yta för plattformar, terrasser och liknande är inte reglerade.

Rebecca Gruber, vice ordförande
rebeccagruber@gmail.com tel 076-8380328

Information om Naturskyddsföreningen: www.norrkoping.naturskyddsforeningen.se
Postmottagare: Stefan Arrelid, Fjärdingstad Hestadback, 61029 Vikbolandet